

Rektors brukervurdering av den skoleomfattende tiltaksmodellen «Positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling»

Sammendrag

Sommeren 2012 ble det gjennomført en spørreundersøkelse blant 143 rektorer i skoler som hadde implementert den skoleomfattende tiltaksmodellen «Positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling» (PALS) i minst ett år. Bakgrunnen for undersøkelsen var å få skolelederens vurdering av en rekke negative oppfatninger, fortolkninger og kritiske påstander om modellens innhold og utøvelse som fra tid til annen blir framsatt i media, av ulike fagmiljøer og av myndighetsutøvere. Det var viktig å få kjennskap til om og i hvilken grad de kritiske innvendingene også var brukernes meninger, slik at disse i neste omgang kan bidra til å forbedre sider ved modellens forskningsbaserte innhold og implementering.

Hovedinntrykket fra rektorenes vurderinger av undersøkelsens ulike utsagn er entydig: De er uenige i de negativt formulerte påstandene om PALS-modellen og mente derimot at

- den har en arbeidsform og fleksibilitet som lar seg tilpasse skolens behov og miljø.
- den har liksom mye det allmenne læringsmiljøet som den enkelte elevs behov og læring i fokus.
- den bidrar positivt til skolens måloppnåelse og elevenes utvikling.
- den både har en heldig innvirkning på relasjonsbygging mellom lærer – elev og fremmer skolens utviklingsarbeid.
- den legger til rette for samarbeidsforhold med hensyn til ledelsens og ansattes involvering og eierforhold til arbeidet.
- bruken av det skoleomfattende kartleggingsverktøyet for vurdering og oppfølging av elevenes problematferd (SWIS) bør inngå som et fast system ved skolen.

Innledning

Denne rapporten oppsummerer resultatene fra spørreundersøkelsen om den skoleomfattende tiltaksmodellen «Positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling» (PALS) som ble sendt rektorer i skoler som hadde arbeidet med PALS-modellen i minst ett år ved avslutning av skoleåret 2011-12. I forbindelse med Atferdssenterets pågående arbeid med å forbedre og videreutvikle modellen var det et ønske å få sentrale brukeres synspunkter og erfaringer med PALS-modellen i sin skole. I tillegg ønsket vi å få kjennskap til brukernes egne synspunkter på den negative fokuseringen av modellen som fra tid til annen framsettes på et feilaktig og upålitelig grunnlag av ulike fagmiljøer. Undersøkelsens formål var å kartlegge hvorvidt og hvordan rektorene opplever at PALS-modellen bidrar til å oppnå skolens målsettinger, og i hvilken grad de som jobber etter modellen til daglig opplever at kritikk og negative påstander om den samsvarer med deres egne oppfatninger. Vi var derfor interessert i å få bedre kjennskap til:

1. Rektorenes mening om modellens arbeidsform, tilpasning og fleksibilitet i forhold til skolens behov.
2. Rektorenes syn på modellens fokus både i forhold til det allmenne læringsmiljøet på skolen som helhet og i klassen generelt, til elevenes sosiale læring og til elever som viser problematferd spesielt.
3. Rektorenes oppfatning av positive og negative sider ved modellens innhold og implementering som kan ha innflytelse på skolens arbeid med kompetanseutvikling og måloppnåelse.
4. Rektorenes egen vurdering av sin rolle som rektor i arbeidet med PALS og forhold som dreier seg om involvering og medbestemmelse.

Metode

Det ble ved skoleårets slutt (2011-12) sendt en anonym brukerundersøkelse i form av et «Quest-back» spørreskjema (se vedlegg) via e-post til rektorer ved alle norske skoler (N=188) som hadde implementert PALS-modellen gjennom minst ett skoleår. 143 rektorer (76 %) tok seg tid til å gjennomføre undersøkelsen. Implementeringstiden ved disse skolene varierte fra ett til ni år.

Det ble utformet 28 positive og negative utsagn som skulle gi informasjon om de fire ovennevnte temaene (se appendiks). For skoler som hadde tatt i bruk det skoleomfattende kartleggingsverktøyet for elevatferd (SWIS), tilkom i tillegg to utsagn for vurdering. De negativt formulerte utsagnene var ment å avspeile påstander om modellens grunnleggende arbeidsmåter og innholdskomponenter, slik de ofte framkommer som kritikk fra miljøer som ikke kjenner modellen fra brukersiden. Utsagnene skulle vurderes i forhold til grad av samsvar med informantenes egne erfaringer og synspunkter på en fem-punkt skala. I tillegg var det gitt plass for at informantene kunne gi utfyllende svar eller kommentarer.

I denne rapporten nøyer vi oss med å beskrive resultatenes hovedtendenser i form av en prosentvis fordeling av antall rektorers meninger om de ulike påstandene og en oppsummering av deres utdypende kommentarer til svarene. For å framstille resultatene mest mulig leservennlig, er følgende to svaralternativer slått sammen: 1) «Helt uenig» og «Delvis uenig», 2) «Delvis enig» og «Helt enig», 3) «I svært stor grad» og «Stor grad» og 4) «I liten grad» og «Ikke i det hele tatt». Interesserte kan ta kontakt med forfatterne av rapporten for flere detaljer. Det vil bli publisert en egen artikkel der mer utdypende dataanalyser vil bli presentert.

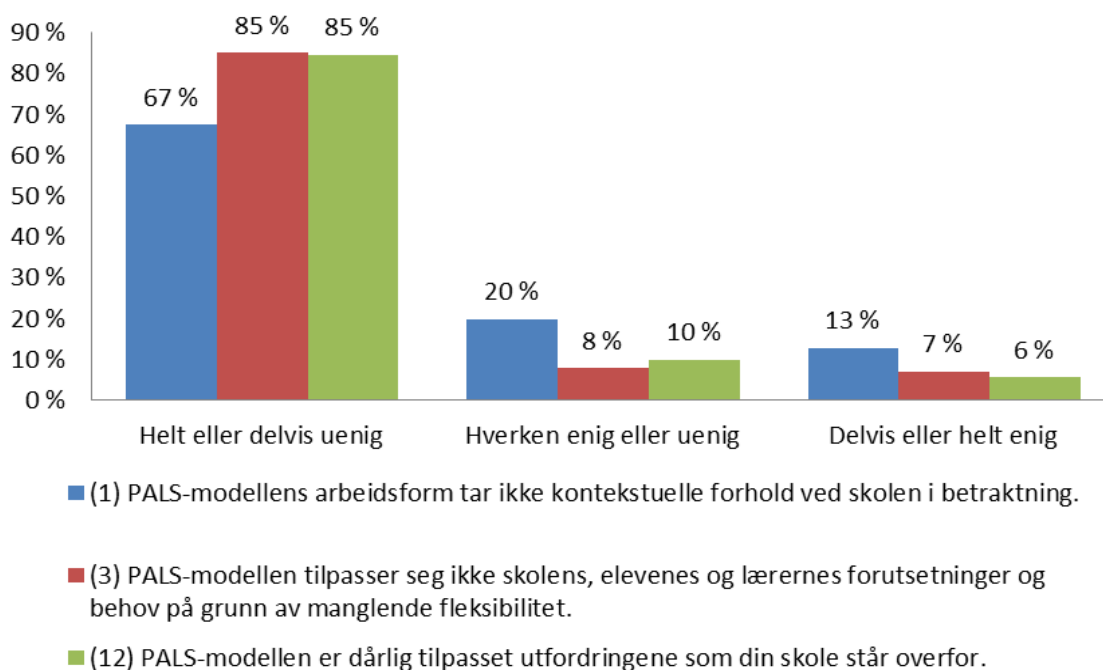
Resultater

Rektorenes mening om PALS-modellens arbeidsform, tilpasning og fleksibilitet i forhold til skolens behov

Rektorene vurderte PALS-modellens arbeidsform, tilpasning og fleksibilitet i forhold til skolens egne behov og skolehverdag. Det ble gjort i forhold til fem av undersøkelsens utsagn, der tre av dem (1; 3; 12) ble vurdert i forhold til grad av enighet i påstandene, mens de andre to (19; 20) ble besvart utfra hvilken grad rektorene mente modellen lar seg tilpasse skolens behov og hverdag. Om lag åtte av ti rektorer som tok stilling til disse fem utsagnene var helt eller delvis uenige i de fremsatte påstandene og mente at modellen i svært stor eller stor grad passer inn i skolehverdagen. Mer spesifikt vises i figur 1 at over 67 % (95) av rektorene var helt eller delvis uenige i at modellens arbeidsform ikke tar kontekstuelle forhold ved skolen i betraktning. Videre uttrykte hele 85 % (120) at de var helt eller delvis uenig i at modellen ikke tilpasser seg skolens, elevenes og lærernes forutsetninger og behov på grunn av

manglende fleksibilitet. Tilsvarende mange (121) sa seg helt eller delvis uenig i påstanden om at modellen er dårlig tilpasset de utfordringene som den enkelte skole står overfor.

Fig. 1. Prosentvis svarfordeling av rektorenes vurdering av PALS-modellens arbeidsform, tilpasning og fleksibilitet

Av informantenes mange kommentarer som flere ga seg tid til å gi i tilknytning til sine vurderinger av påstandene som avspeiler kritikken av modellens arbeidsform, tilpasning og fleksibilitet, kan disse stå som eksempler på opplevelsen av det paradoksale med å skulle vurdere de fremsatte negativt formulerte påstandene: «... Og veldig spesielt at et system som fra dag én har oppfordret oss til å formulere regler positivt, selv formulerer alle spørsmål negativt! Det gjør det også vanskeligere å svare riktig.»

«Forslag til måten påstandene i dette spørreskjemaet er formulert: I PALS legges det vekt på positive formuleringer. Her er det konsekvent brukt "ikke", dvs. negative formuleringer. Burde vært positive påstander ☺».

De følgende kommentarene er eksempler på rektorenes mest betegnende meninger som de utdypet i forbindelse med vurderingene av de negative påstandene om PALS-modellens arbeidsform, tilpasning og fleksibilitet i forhold til skolens behov:

«PALS frigjør tid og energi til læringsarbeidet. Etter over 30 år i skolen er det godt med et prosjekt som blir "livslangt" og vedvarende.»

«Jeg er veldig positiv til PALS. Dette er motiverende både for lærere, elever og skoleledelse.»

«PALS har gitt oss attende den gode pedagogiske refleksjonssamtalen som vi mista i ein travel kvardag med mykje uro og åtferdsproblematikk.»

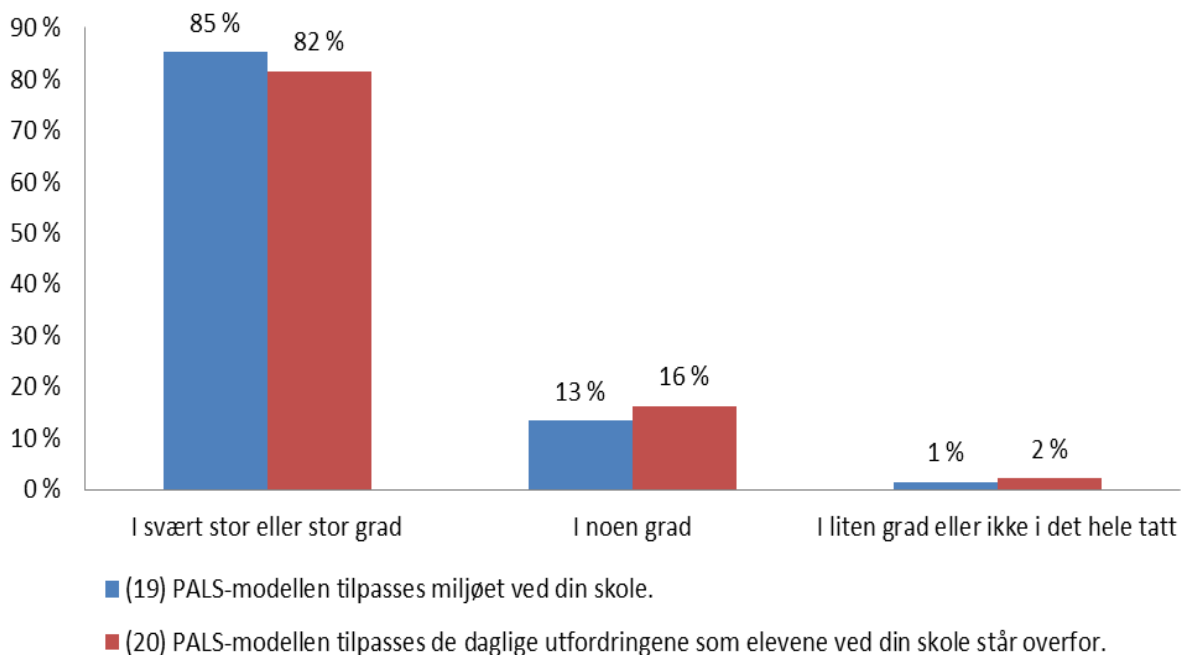
«Det er måten man innfører PALS på som er helt avgjørende. Vi har lagt stor vekt på verdiene PALS bygger på, verdibasert ledelse og vært svært opptatt av at vi ikke skal bli instrumentalistiske».

«Vi opplever at de fleste som kritiserer PALS bare i svært liten grad vet noe om PALS selv. De har bare "hørt av andre".»

«Tenker man og bruker hodet samtidig med PALS, kan PALS brukes på en fleksibel måte, tilpasses spesielle forhold. Jeg oppfatter PALS som en grunnmur, - så bygger vi selv oppå etter egenart og behov. De på skolen som bruker PALS mest gjennomført og grundig, bruker faktisk minst tid på det - og det går ikke på bekostning av fag.»

Også i figur 2 vises at mer enn 85 % (121) av rektorene mente at PALS-modellen i svært stor eller stor grad lar seg tilpasse skolens miljø. Videre svarte 82 % (115) at PALS-modellen i svært stor eller stor grad tilpasses de daglige utfordringene som elevene ved skolen står overfor.

Fig. 2. Prosentvis svarfordeling av rektorenes vurdering av PALS-modellens tilpasning i skolehverdagen.

Følgende eksempler på informantenes utdypende svar til de fem utsagnene 1, 3, 12, 19 og 20 viser at modellen lar seg tilpasse til egen skole, men at den enkelte skole selv må arbeide systematisk og etablere sine strukturer for god gjennomføring og implementering:

«På skolen vår har vi hatt en kjempefin skolestart med PALS. Elevene er positive og veldig motiverte. Vi synes at Pals-modellen i høyeste grad har rom for å tilpasses den enkelte skole.»

«Det er mulig med tilpasning til egen skole. For rigid gjennomføring av systemet kan føre til uheldige situasjoner.»

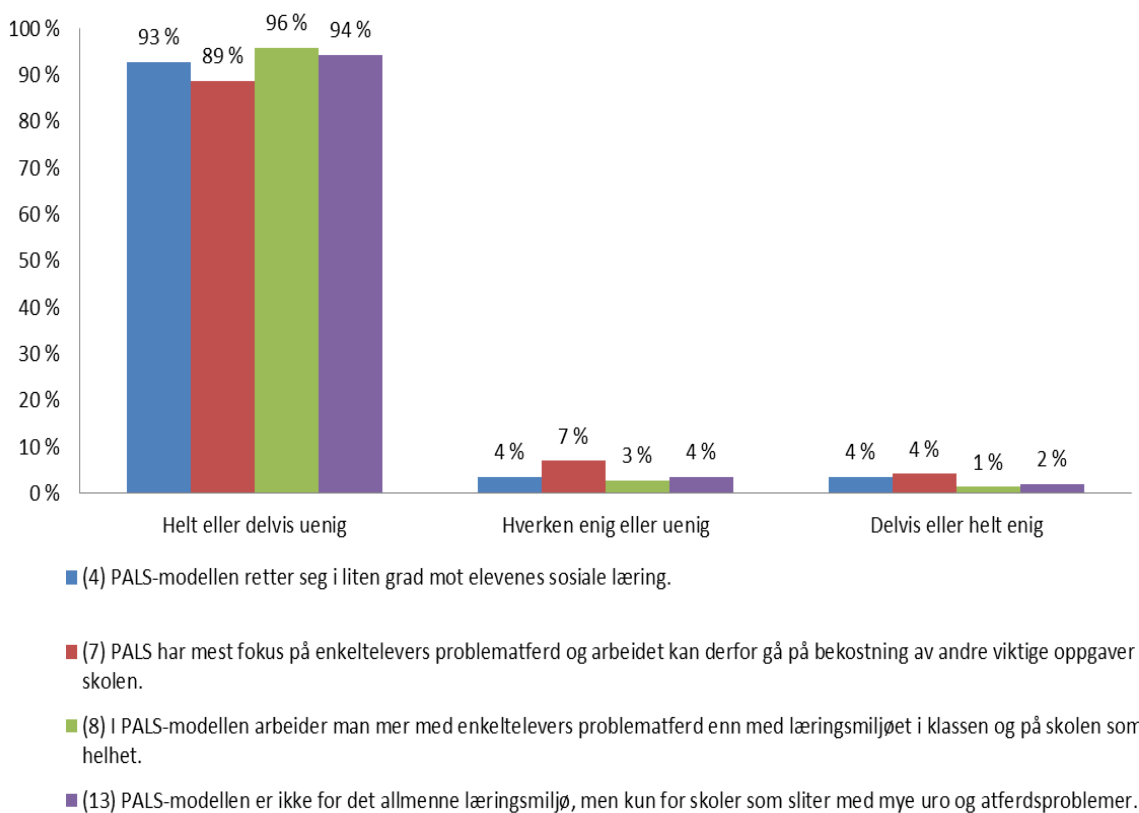
«God PALS er en forutsetning for annet godt pedagogisk arbeid.»

«Utfordringen i implementeringen har vært å få alle ansatte til å vurdere egen atferd/praksis når en elev eller klasse ikke fungerer optimalt. Dette har tatt mye fokus, og vært krevende. Det er lett å skylde på utenforliggende faktorer istedenfor å se innover. Videre å bruke PALS-teamet for det det er verdt for å få støtte.»

Rektorenes syn på modellens fokus i forhold til det allmenne læringsmiljøet på skolen som helhet og i klassen generelt, til elevenes sosiale læring og til elever som viser problematferd spesielt

Også rektorenes vurderinger av utsagnene (4; 7; 8; 13) som omhandlet PALS-modellens fokus, viste tydelig at rektorene var helt eller delvis uenige i de framsatte negativt formulerte påstandene. Mer detaljert vises det i figur 3 at så mange som 93 % (131) av dem var helt eller delvis uenig i at modellen i liten grad retter seg mot elevenes sosiale læring, og videre sa 89 % (126) av dem seg helt eller delvis uenig i påstanden om at modellen har mest fokus på enkeltelever som viser problematferd og at det derfor kan gå på bekostning av andre viktige oppgaver i skolen. Så mange som 96 % (137) var helt eller delvis uenig i at det i PALS-modellen arbeides mer med enkeltelever som viser problematferd, enn med læringsmiljøet i klassen og på skolen som helhet. Videre mente mer enn 94 % (135) seg helt eller delvis uenig i påstanden om at PALS-modellen ikke er for det allmenne læringsmiljøet, men kun for skoler som sliter med mye uro og atferdsproblemer.

Fig. 3. Prosentvis svarfordeling av rektorenes vurdering av PALS-modellens fokus

For å belyse rektorenes mer utfyllende svar til temaet om modellens fokus i forhold til det allmenne læringsmiljøet som helhet og klassen generelt, til elevenes sosiale læring og til elever som viser problematferd spesielt, gjengir vi disse eksemplene:

«PALS er et skoleomfattende system, ikke nødvendigvis retta mot enkeltelev.»

«PALS-modellen alene løser ikke alt, men sammen med Steg for steg - og nå MF-PALS – har vi en total pakke som er svært god for læringsmiljø og sosial utvikling.»

«PALS er et skoleomfattende program som gjør vår skole til en bedre skole. Samtidig med at det jobbes godt med PALS har skolen utviklet en leseopplæringsplan i nettverk med andre skoler. Nå er vi i ferd med å lage en plan for regning. Etter 5 år med PALS har vi hatt en intern spørreundersøkelse om hva personalet synes om PALS nå. Det er 100 % oppslutning om programmet. Vi har hatt besøk fra BUP som har sendt tilbakemelding i etterkant og spurt hvorfor det ikke er flere PALS-skoler. Skoleåret 2011–2012 var skolen for første gang en praksisskole. Studentene trives godt med å ha praksis på en PALS-skole.»

«... skaper nødvendig forutsigbarhet. De voksne har endret syn på elevene - ser mer etter atferd som er god.»

«PALS hjelper oss å sette fokuset på å se elevene og på å se på dem med et positivt utgangspunkt. PALS er sunt for vår skole.»

Rektorenes vurdering av positive og negative sider ved modellens innhold og implementering som kan ha innflytelse på skolens arbeid med kompetanseutvikling og måloppnåelse

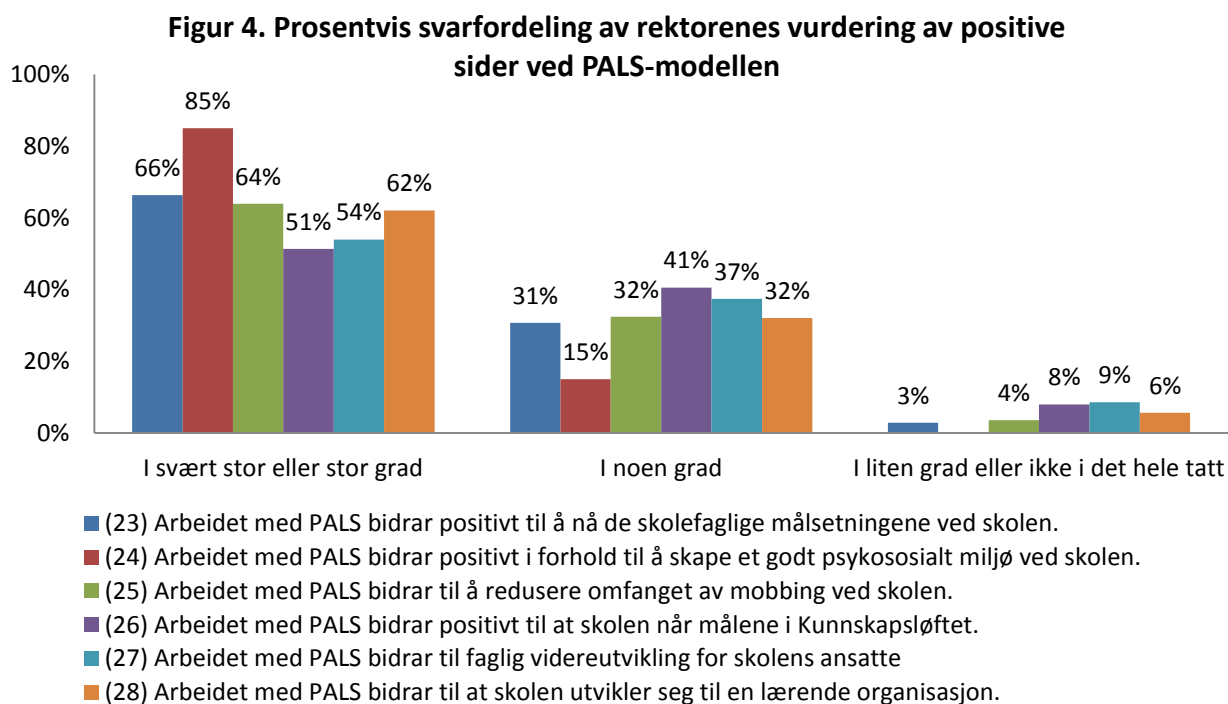
Flertallet av rektorene (tre av fem) ga uttrykk for at skolens arbeid med PALS-modellen i svært stor eller stor grad bidrar positivt til skolens måloppnåelse og elevenes utvikling og prestasjoner slik de er formulert i utsagnene (23-28). Mer presist viser resultatene presentert i figur 4 at 66 % (93) av rektorene, mente at arbeidet med PALS-modellen i svært stor eller stor grad bidrar positivt til å nå de skolefaglige målsetningene ved sin skole, mens så mange som 85 % (119) svarte at skolens arbeid med PALS-modellen i svært stor grad eller stor grad bidrar positivt til å skape et godt psykososialt miljø ved skolen. Når det gjaldt i hvilken grad skolens arbeid med PALS-modellen bidrar til å redusere omfanget av mobbing ved skolen,

mente 64 % (89) av rektorene at det gjorde det i svært stor eller stor grad. I tillegg mente om lag 32 % (45) at det er tilfelle i noen grad. Det vil med andre ord si at hele 96 % erfarte at skolens innsats gjennom arbeidet med PALS bidrar til å redusere omfanget av mobbing på skolen. Vi merker oss at fire prosent av rektorene mener at deres arbeid bare i liten grad har bidratt i så måte, men disse kommentarene utdyper deres synspunkt:

«Vi er berre ferdige med fyrste året. Det er difor vanskeleg å meine noko om korleis opplegget vil påverke elevane, t.d. omfanget av mobbing.»

«Jeg forventer at omfanget av mobbing og bidraget til å nå målene i Kunnskapsløftet vil ha en positiv utvikling på sikt. Vi er ikke der ennå, men målet er å komme dit!»

Videre sees at mer enn halvparten (71) av rektorene som deltok mente at skolens arbeid med PALS-modellen i svært stor eller stor grad bidrar positivt til at skolen når målene i Kunnskapsløftet, og ytterligere ga to av fem (40 %) uttrykk for at arbeidet i noen grad har bidratt til denne måloppnåelsen. Vel halvparten (54 %) mente at arbeidet med PALS på skolen i svært stor eller stor grad har bidratt til faglig videreutvikling for skolens ansatte, mens mer enn en tredjedel (37 %) svarte at så var tilfelle i noen grad. Videre mente tre av fem (62 %) at skolens arbeid med PALS i svært stor eller stor grad bidrar til at skolen utvikler seg til en lærende organisasjon, og nær en av tre svarte (32 %) at så var tilfelle i noen grad.

Disse uttalelsene avspeiler rektorenes utdypende kommentarer til deres mening om hvorvidt arbeidet med PALS bidrar positivt til skolens måloppnåelse og elevenes utvikling og prestasjoner:

«Gjennom et langt skoleliv har jeg aldri møtt noe bedre enn Pals. Jeg har ikke lært noe nytt, men fått repetert og satt i system det jeg visste fra før. Utviklingsarbeidet ved vår skole har fått god hjelp til videreutvikling fordi vi startet med PALS.»

«Me har vore PALS-skule i tre år, og elevar, foreldre og personale er av same meining: PALS er tidkrevande, men ein flott metode som gir positivitet til heile skulen, betre læringsmiljø og betre faglege resultat.»

«Det gjelder å få tak i grunnholdningen til PALS. Som skoleleder har jeg da hatt et godt verktøy for utvikling på min skole. God hjelp til videreutvikling fordi vi startet med PALS.»

«Regelmatrisen sier hvordan vi skal være ovenfor hverandre, og gir eleven god innføring i disse verdiene. Vi har likevel satt i gang ytterligere informasjonsinnhenting om hvem som mobber og blir mobbet for å få satt inn gode tiltak. Elevsynet til de som skal kartlegge og iverksette er avgjørende for å lykkes. Dette har vært en del av det grunnleggende PALS-arbeidet.»

«Arbeidet med PALS-modellens verdigrunnlag og skoleomfattende føringer har vært positivt for vår skole.»

Følgende eksempler viser kommentarer til andelen av rektorene (3-9 prosent) som vurderte at arbeidet med PALS-modellen har bidratt i liten eller ingen grad:n

«Vi har startet opp forrige skoleår, derfor er erfaringene ikke omfattende. Så langt ser vi god effekt.»

«På sikt vil disse svarene kunne endres til "i svært stor grad", men det trengs tid for å nå dit. Foreløpig ligger mest kompetanse om PALS hos PALS-teamet.»

Gjennomsnittlig var 84 % av informantene helt eller delvis uenige i de seks påstandene (2; 5; 6; 9; 10; 11) som kunne indikere negative erfaringer med modellen i sin skole. Mer detaljert vises i figur 5 at nær ni av ti rektorer (89 %) sa seg helt eller delvis uenig i

påstanden om at det er en hindring for skolen at PALS-modellen gir føringer for arbeidet gjennom bruk av håndboken for PALS. Denne uttalelsen støtter også opp under det:

«Håndboka er et godt hjelpemiddel i prosessen når utviklingsarbeidet er atferd og det psykososiale miljø.»

Videre ga så godt som alle rektorer (96 %) uttrykk for at de var helt eller delvis uenig i påstanden om at arbeidet med PALS-modellen kan virke uheldig på relasjonene mellom elev og lærer. Til hvorvidt de motivasjonsfremmende tiltakene som konkret anerkjennelse og belønning virker uheldig på relasjonene elever og lærere, svarte åtte av ti at de var helt eller delvis uenig i at det var slik. En av rektorene sa det slik på vegne av sin skole:

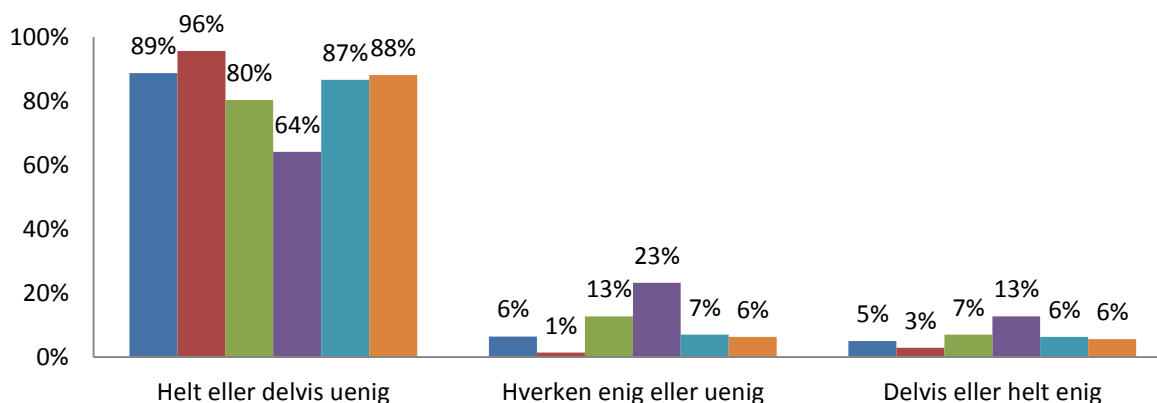
«Vi er så takknemlige for at vi har blitt en Pals-skole. Pals har bidratt til å gjøre hverdagen vår mye mer positiv. Lærerne er så positive over å kunne gi BRA-kort til de som ofte før ble oversett. Veldig bra å få fokuset bort fra det negative og over på det positive. Bedre hverdag for både store og små ☺».

64 % (91) av de spurte sa seg helt eller delvis uenig i at modellen er for dominert av et behavioristisk perspektiv, mens 23 % var hverken enig eller uenig i det. Med hensyn til hvorvidt utøvelsen av modellen hindrer eller bremser skolens utviklingsarbeid, var 87 % helt eller delvis uenig i en slik påstand. Tilsvarende sa nær ni av ti informanter (88 %) seg helt eller delvis uenig i at dette arbeidet reduserer lærerens faglige autonomi.

Noen av rektorene uttrykte endog irritasjon over å skulle besvare negativt formulerte utsagn som de opplevde som motstridende til det de mener PALS-modellen representerer av positiv kommunikasjon, noe denne kommentaren er et eksempel på:

«... Og veldig spesielt at et system som fra dag en har oppfordret oss til å formulere regler positivt, selv formulerer alle spørsmål negativt! Det gjør det også vanskeligere å svare riktig.»

Figur 5. Prosentvis svarfordeling av rektorenes vurdering av negative sider ved PALS-modellen

- (2) Det er en hindring for skolen at PALS-modellen gir føringer for arbeidet gjennom bruk av håndbok.
- (5) Arbeidet med PALS-modellen kan virke uheldig på relasjonene mellom elev og lærer.
- (6) Bruken av de motivasjonsfremmende tiltakene som konkret anerkjennelse og belønning (for eksempel "Brakort") i PALS-modellen virker uheldig på relasjonene mellom elever og lærere.
- (9) PALS-modellen er for dominert av et behavioristisk perspektiv.

En vanlig kommentar til opplevelsen av arbeidet med PALS-modellen var:

«... skole har gjennomført 6 år med PALS. Entusiasmen er ikke alltid like stor hos alle, men det er ingen ønsker om å slutte. Vi, som en stor tospråklig skole med nærmere 40 % innvandrere fra ikke vestlige land, har et stort utbytte. Vikarer sier: Så flott det er å være vikar hos dere, alle er så samstemte, og uansett hvilken klasse vi kommer til, er reglene de samme. Vi er storforfnyd og opplever ingen negative aspekter.»

Denne kommentaren er et innspill til hvor viktig det er at de ansatte på den enkelte skole må arbeide bevisst og kontinuerlig med hvordan de selv bidrar til å påvirke en god relasjonsbygging, og at tilnærmingene i PALS-modellen støtter opp under deres egen innsats:

«Angående relasjonsbygging; det er viktig å tenke to tanker samtidig. Ja, PALS setter tydelige forventninger til atferd, men da må den voksne også være bevisst i å bygge relasjoner i tillegg, ellers kan det bli "enevelde"... Klasseledelse er tydelighet med omsorg...».

«En utfordring ligger i oppfølging av arbeidet. Kontinuerlig prosess som krever mye arbeid. Til tider opplever vi manglende samsvar mellom "liv og lære".»

Rektorenes egen vurdering av sin rolle som rektor i arbeidet med PALS og modellens samarbeidsforhold som dreide seg om involvering og eieforhold

Når rektorene ble bedt om å vurdere påstander knyttet til sin rolle som rektor i arbeidet med PALS (utsagn 16) og modellens samarbeidsforhold som dreide seg om ledelsens og de ansattes involvering og eieforhold (utsagn 15; 17; 21), mente mer enn åtte av ti at utsagnene stemte i svært stor eller stor grad, og videre at utsagnene om elevenes involvering og eieforhold stemte i noen grad (utsagn 18 og 22).

I figur 6 vises for det første; nær ni av ti mente at rektor i svært stor eller stor grad spiller en avgjørende rolle i arbeidet med PALS på skolen, og en av ti mente at det var tilfelle i noen grad. For det andre, 79 % var av den oppfatning at de ansatte og ledelsen i svært stor eller stor grad ble involvert i vurderingen av skolens behov for å starte arbeidet med PALS-modellen. For det tredje; ni av ti rektorer mente at lærerne og andre ansatte i svært stor eller stor grad involveres i planleggingen av endrings- og utviklingsarbeidet på skolen, og tilsvarende mente sju av ti at de ansatte ved skolen har et eieforhold til arbeidet med modellen. For det fjerde mente nær tre av fem (59 %) rektorer at elevene i noen grad tas med i planleggingen av endrings- og utviklingsarbeidet på skolen. Dernest var vel halvparten (52 %) av rektorene av den oppfatning at elevene ved skolen i svært stor eller stor grad har et eieforhold til arbeidet med PALS-modellen.

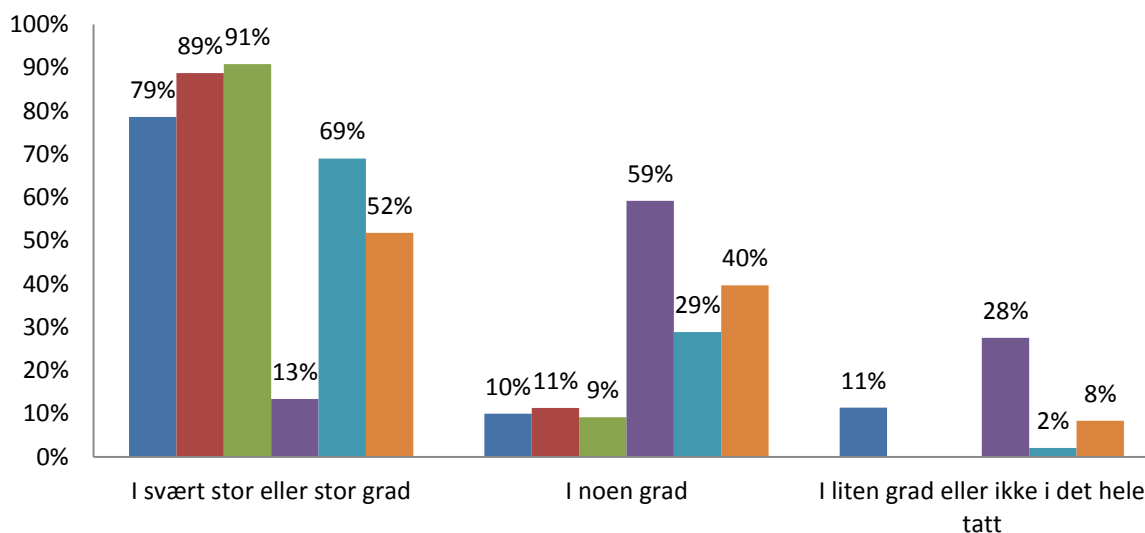
Disse dataene ble også støttet av kommentarer fra rektorene som f.eks.:

«Personalet ved skolen vår er blitt mer tydelige voksne etter PALS. Elever fra elevrådet presenterer PALS for Skolemiljøutvalget. De sier at vår skole er bra fordi vi har PALS. De ønsker PALS også på ungdomsskolen.»

«Jeg er glad for at jeg er rektor ved en PALS-skole. Dette er et verktøy som gir god klasseledelse, støtte til å arbeide med barn med særlige behov, dokumenterer, forebygger mobbing og gir struktur.»

«Skolen vår er ferdig med første året, og spørsmålene om elevmedvirkning og faglig måloppnåelse blir derfor ikke relevant for tiden.»

Figur 6. Prosentvis svarfordeling av rektorenes vurdering av PALS-modellens samarbeidsforhold

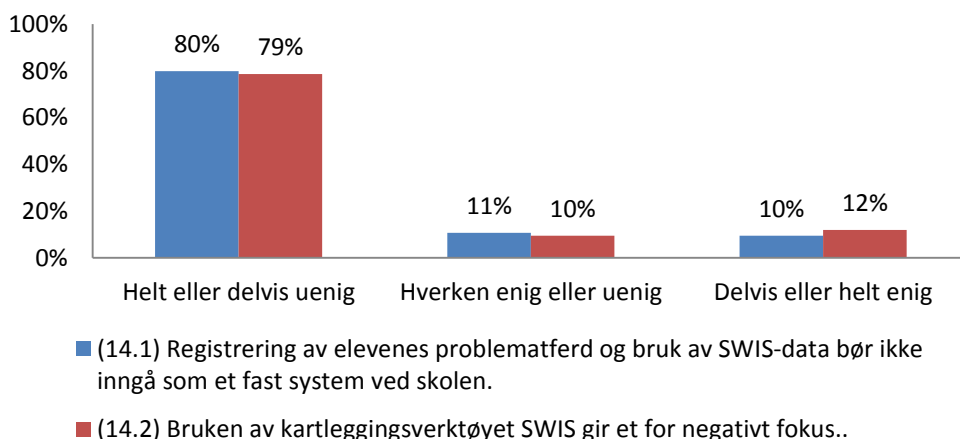

- (15) Skolen selv (ansatte og ledelse) ble involvert i vurderingen av behovet for å starte arbeidet med PALS-modellen.
- (16) Rektor spiller en avgjørende rolle i arbeidet med PALS på skolen.
- (17) Lærerne og andre ansatte involveres i planleggingen av endrings- og utviklingsarbeidet på skolen.
- (18) Elevene tas med i planleggingen av endrings- og utviklingsarbeid på skolen.
- (21) De ansatte ved skolen opplever at de har et eierforhold til arbeidet med PALS-modellen.
- (22) Elevene ved skolen opplever at de har et eierforhold til arbeidet med PALS-modellen.

Bruken av det skoleomfattende kartleggingsverktøyet (SWIS) for elevenes problematferd

60 % (85) av rektorene som deltok i undersøkelsen, svarte at skolen de arbeidet ved hadde tatt i bruk det skoleomfattende kartleggingsverktøyet for elevatferd (SWIS). I figur 7 vises at 80 % av de som hadde tatt verktøyet i bruk, sa seg helt eller delvis uenig i at registrering av elevenes problematferd og bruk av SWIS-data ikke bør inngå som et fast system ved skolen. På den annen side hadde omtrent én av ti ingen klar oppfatning av dette utsagnet, mens tilsvarende få (8) var delvis eller helt enig i det. Til utsagnet om hvorvidt bruken av kartleggingsverktøyet SWIS gir et for negativt fokus, fordelte rektorenes svar seg ganske likt som det foregående: Nær åtte av ti var helt eller delvis uenig, mens én av ti hadde henholdsvis ikke en klar oppfatning av det eller sa seg delvis enig i utsagnet.

Prosentvis svarfordeling om bruk av SWIS (N=84)

Når det gjelder de om lag ti prosent av rektorene som sa seg delvis eller helt enig i utsagnene om bruk av SWIS, viser følgende rektorkommentarer at små skoler som har god oversikt over elevenes atferd eller som har arbeidet målrettet for å forbygge problematferd, logisk nok opplever å ha mindre nytte av å bruke kartleggingsverktøyet:

«Vi vurderer nå - som atferdsproblematikken er nærmest fraværende pga godt PALS-arbeid at det er unødvendig med SWIS-registrering. Dette verktøyet er flott og avklarende å bruke når problemene er mange, men sannsynligvis unødvendig som et generelt tiltak.»

«Det kan bli for mye fokus på negativ atferd uten at en får til gode tiltak. Dette kan påvirke elev-lærer relasjonen også forhold til foreldre. Men viktig redskap for å forebygge og legge til rette for et godt læringsmiljø -hindre mobbing-dokumentasjon.»

Konklusjon

Hovedinntrykket fra denne spørreundersøkelsen blant rektorer i skoler som implementerer PALS-modellen, er at de som er brukere av den ikke slutter seg til de negative påstandene om modellens grunnleggende arbeidsmåter og innholdskomponenter slik de ofte framkommer fra fagmiljøer og personer som ikke kjenner modellen fra brukersiden. Rektorenes vurderinger viser tvert imot at kritikken ikke samsvarer med deres egne opplevelser og erfaringer fra sitt arbeid med PALS-modellen i egen skole. Sagt med andre ord; det er et svært stort gap mellom

brukernes egne kunnskaps- og erfaringsbaserte vurderinger av PALS-modellen og kritikernes meninger og påstander som synes å bygge på feil grunnlag og åpenbare manglende kjennskap til modellens innhold.

Det er oppløftende at så mange som åtte av ti rektorer mente at modellens arbeidsform passer inn i skolehverdagen og lar seg tilpasse skolens behov, noe som nettopp er en vesentlig del av intensjonen i måten PALS skal implementeres på. Videre mente mer enn ni av ti rektorer at modellen nettopp har det allmenne læringsmiljøet på skolen og i klassen i fokus, i tillegg til at den både retter oppmerksomheten mot elevenes sosiale læring og elever som viser problematferd. Flertallet av rektorene ga uttrykk for at skolens arbeid med PALS-modellen har en positiv innflytelse på skolens arbeid med kompetanseutvikling, måloppnåelse og elevenes utvikling og prestasjoner.

Mer enn åtte av ti rektorer var uenige i påstandene som indikerer negative sider ved å bruke modellen i sin skole. I denne sammenheng viser svarene at så nær som alle rektorene som svarte, sa seg uenig i påstander som at arbeidet med PALS-modellen kan virke uheldig på relasjonene mellom elev og lærer. At også like mange rektorer mente at hun eller han spiller en avgjørende rolle i arbeidet med PALS på sin skole, støtter på opp om det som PALS-modellen vektlegger om ledernes betydning for en vellykket implementering av tiltak for å fremme gode læringsmiljø.

Mer enn åtte av ti rektorer som vurderte modellens samarbeidsforhold, mener at ledelsen og de ansatte blir involvert og har et eieforhold til skolens arbeid med PALS. At de vurderer at det samme bare er tilfelle i noen grad når det gjelder elevene, kan forklares på to måter: For det første er det skolens ledelse og ansatte som har hovedansvaret for å tilrettelegge og gjennomføre skolens utviklingsarbeid til beste for elevene. For det andre velger mange skoler å legge vekt på å fremme de ansattes kompetanseutvikling og et felles forståelses- og tilnæringsgrunnlag før elevene blir involvert for å sikre størst mulig grad av forutsigbarhet. Dette er likevel en svært viktig tilbakemelding i forhold til å tydeliggjøre PALS-modellens muligheter for elevmedvirkning og -ansvarliggjøring på et langt tidligere tidspunkt i implementeringsprosessen enn hva som synes å være skolenes erfaringer.

Tross det entydige bildet av at rektorene som har besvart denne brukerundersøkelsen, ikke opplever gjenkjenning i de kritiske påstandene som lå til grunn for gjennomføringen av den, vil Atferdssenteret se nærmere på den lille prosentandelen som mener det motsatte. I

arbeidet med å forbedre modellen er det nettopp viktig å lære fra deres synspunkter for å finne fram til tilnærminger og bedre kulturell tilpasning i implementeringen av modellen.